

Lidia Carmen PIRCĂ

Doctor în filologie, profesor la Colegiul Național „Octavian Goga” din Sibiu, secretar literar al Asociației ASTRA din Sibiu, coordonator al Concursului Național „Octavian Goga sau *Ecoul cântecului pătimirii noastre* în mileniul III”, formator național și mentor al CCD și ISJ Sibiu. Cărți publicate: *Magda Isanos. Lecturi stilistice*, Sibiu: Editura Universitatea „Lucian Blaga”, 2013; *Exerciții gramaticale pentru Admitere în învățământul superior*, Sibiu: Editura Magister, 2015; coautor *Trinitatea poeziei românești: George Coșbuc, Octavian Goga și Aron Cotruș*, Sibiu: Editura Asociației ASTRA, 2018.

DIMENSIUNEA RELIGIOASĂ A LIRICII LUI OCTAVIAN GOGA

Desprinsă din matca fluviului eminescian, poezia lui Octavian Goga este înaintea de toate o monografie a satului transilvănean, dar și o autoportretizare a unui spirit încrâncenat, născut cu pumnii strânși, care caută cu demnitate evaziunea în transistoric ori în teologic prin portretizarea unui basm al Ființei ale cărei coordonate perene se armonizează osmotic prin interferența istoricului, geograficului și psihicului. Într-o schiță de autoportret, O. Goga afirmă: „Eu sunt un om fără de țară,/ Un strop de foc purtat de vânt,/ Un rob răzleț scăpat din fiară,/ Cel mai sărac de pe pământ./ Eu sunt un mag de legea nouă,/ Un biet nebun, orbit de-o stea,/ Ce-am rătăcit să v-aduc vouă/ Poveștile din țara mea” (*Fără țară*). Versurile sale sunt expresia tragismului sub semnul căruia evoluează întregul destin al autorului și în care reverberază ca într-o oglindă durerea de veacuri a poporului român: „Eu sunt oftatul care plânge/ Acolo-n satul meu din deal,/ Sunt țipătul muiat în sânge/ Al văduvelor din Ardeal./ Sunt solul dragostei și-al urii,/ Un visător de biruinți”.

Desemnat drept cântărețul „pătimirii noastre”, cu rădăcini adânc înfipite în tradiția

culturală bisericească a Ardealului, familiarizat cu izvoarele literare naționale și universale, fire sensibilă la injustețea istoriei, Octavian Goga este „lacrima” durerilor adevărate și a revendicărilor drepte, sintetizate pe o singură strună care se traduce azi prin naționalism, prin dreptele aspirații ale umanității. O. Goga este meșter al verbului românesc, *poeta vates*, al cărui vers de o incandescență intermitentă incendiază cerul cu fulgere, ascunzând clocotul sfâșietor al sufletului: „În suflet seamănă-mi furtună, / Să-l simt în matca-i cum se zbate,/ Cum tot amarul se revarsă/ Pe strunele înfiorate;/ Și cum sub bolta lui aprinsă,/ În smalt de fulgere albastre,/ Încheagă-și glasul de aramă:/ Cântarea pătimirii noastre.” (*Rugăciune*)

Celebra *Rugăciune* este o confesiune a unui *eu* multiplicat în alteritate, un *eu*, parte din *noi*, o umanitate agresată, a plugarilor, a clăcașilor de odinioară, suspendați între strânsa legătură cu pământul și conștiința folclorică. Multiplele ancorări chtonice ale poetului rășinărean trădează mândria de ardelean, al cărui profil complex este structurat pe o serie de antiteze ce ilustrează „prelungirile clasi-

cismului și romantismului” identificate de G. Călinescu. Divinitatea descoperă în persoana poetului mijlocitorul voinței sale și creează un glas răsunător pentru mulțimea mută. Poezia lui Goga este religioasă infuzată de obiceiurile creștine ale satului tradițional românesc. „Eu cerului să strig durerea și Dumnezeu din cer aude” este o amplă invocație a divinității, prin care se cere alungarea ispitelor, a patimilor proprii. Textul poeziei *Rugăciune* nu dezvăluie raportul eu-Divinitate, ci raportul eului creator și modelul ideal de poezie. Divinității i se solicită inițierea, accesarea creației ca formă sublimă de transcendere a contingentului, dar și de sintetizare a suferințelor lumii: „Dă-mi tot amarul, toată truda/ Atâtor doruri fără leacuri,/ Dă-mi viforul în care urlă/ Și gem robiile de veacuri”.

O. Goga era fiu de preot. Nu credem că este întâmplător faptul că în familiile de preoți, spiritul religios, dar mai ales înclinația spre cultură și spre durerile semenilor sunt evidente. Neîncredători în promisiunile stăpânirii, oamenii își găseau refugiul în religie, în biserică, singura forță din partea căreia mai putea veni izbăvirea. Tradițiile, datinile sunt sacre, dar nu constituie expresia unei crize mistice. Nu este vorba de căutarea fără răspuns a unei „transcendențe goale” în sens arghezian, ci de aluzia în spirit tradiționalist, sămănătorist la *fumul de tămâie, cădelniță, smirnă*, simboluri hierofanice, interpretate ca o alinare pentru sufletele năpăstuiților. (*Biserița din Albac*) „Tu știi cum ne-am trudit stingher,/ De-a pururi fără crezământ/ La Dumnezeu acolo-n cer,/ Și la-mpăratul pe pământ... Rămâi aici, fă-ți un popas,/ Fii sfetnic bun din veac în veac/ Și spune-acasă

ce-a rămas,/ Biserița din Albac!” Divinitatea descoperă în persoana poetului mijlocitorul voinței sale și creează un glas răsunător pentru mulțimea mută. Poezia lui Goga este religioasă infuzată de obiceiurile creștine ale satului tradițional românesc. „Eu cerului să strig durerea și Dumnezeu din cer aude” este o amplă invocație a divinității.

Ca și Octavian Goga, George Coșbuc, fiu de preot, își modelează pana creației sub influența lui Mihai Eminescu și a izvoarelor tradiționale românești, adoptând însă, o atitudine optimistă, plină de seninătate, de împăcare cu viața. Ideea răzvrătirii este firească și apare ca o formă „a răzbunării lui Dumnezeu” [1, p. 129]: „Dumnezeu ni-e-ntr-ajutor!/ Dacă și el e de-ai lor,/ Nu-l mai vrem ocrotitor;/ Ne-nfrățim cu iadul” (*In opresores*).

Geniul eminescian este continuat de Goga într-o materie nouă, cei doi cântă un inefabil de origine metafizică, o jale a unui popor străvechi, îmbătrânit în experiența vieții ajuns la bocetul ritual cu ecouri neîntrerupte până în contemporaneitate.

Elementul religios are o funcție laică, socială, concret istorică. Goga continuă geniul poetului *Doinei*, într-un limbaj ce conține numeroși termeni biblici pe care îi investeste însă cu înalte semnificații estetice, pentru a sluji unor idealuri artistice în acord cu cele profund sociale și naționale. Elementele religioase își schimbă așadar radical sensul în contextul versurilor sale, deoarece el nu ține să mărturisească convingeri mistice, ci să fie cântărețul durerilor și nădejzilor poporului său („...jalea unei lumi, părinte,/ Să plângă-n lacrimile mele”).

Coordonată definitorie a sufletului românesc, ortodoxismul este identificat în poe-

ziile care definesc opera artistică „tainică, curată Poezie,/ Biserică cu porți neîncuiate” [...] „Păcate vin sub bolta-ți milostivă” (*Sonet*), pentru că orice creație are funcție cathactică, asemeni forțelor divine. Înstrăinarea de acest spațiu bucolic trezește amărăciunea tânărului obligat să rătăcească pe „căi răzlețe”, îndepărtat de casa părintească, unde nu a mai rămas decât singurătatea bătrânilor ce caută alinare în simbolurile credinței: *rugăciune, Preacurata, ceaslov*, „Așa... vă treceți, bieți bătrâni,/ Cu rugi la Preacurata,/ Și plânge mama pe ceaslov,/ Și-n barbă plânge tata...” (*Bătrâni*).

Împletind armonios iubirea și tristețea, frumusețea și dorul, creația și durerea, poetul ridică la rangul de suferință universală portretizarea ființei naționale copleșită de lacrimi și nedreptăți sociale: „La noi sunt codri verzi de brad/ Și câmpuri de mătase;/ La noi atâția fluturi sunt,/ Și-atâta jale-n casă./ Privighetori din alte țări/ Vin doina să ne-asculte;/ La noi sunt cântece și flori/ Și lacrimi multe, multe”. Sistemul de opoziții este relevant în poezia *Noi*, „La noi sunt cântece și flori/ Și lacrimi multe, multe”, opoziții ce schițează o geografie sacră, un topos autohton în care *satul* devine *Patria* cu coordonate ce sintetizează energii ancestrale cu tulburătoare neliniști.

Descendent din *narodnicismul* rusesc, *poporanismul* este orientarea culturală ce respinge falsa înfrumusețare a vieții rurale, respinge idilismul și paseismul prin adoptarea unei atitudini realist-critice față de universul arhaic, prin revelarea suferinței maselor țărănești. Relația dintre țară și ființa umană, realizată prin juxtapunerea stărilor sufletești circumscrise spațiului geografic și etnic, capătă

rezonanțele grave ale sentimentului de jale al unor tulburătoare neliniști.

Apostol al neamului său de țărani, a căror durere o împărtășește prin asumare sacră, într-o tonalitate elegiacă, Goga simte energia seculară a cuvântului și înțelege că salvarea neamului său depinde și de Poetul care trebuie să fie, așa cum a declarat el însuși, „un luptător, un deschizător de drumuri, un mare pedagog al neamului din care face parte, un om care filtrează durerile poporului lui și se transformă într-o trâmbiță de alarmă” (*Fragmente autobiografice*). Funcția mesianică se materializează în certitudinea că *Apostolul* este vestitorul vremurilor mult visate: „Cu vine-se hirotonirea/ Cu harul cerurilor ție,/ Drept-vestitorule apostol/ Al unei vremi ce va sa vie!”, deși într-o ipostaziere mai târzie (în volumul *Cântece fără țară*), apostolul se aseamănă cu eroul legendar, cu Titanul nemuritor: „El nemișcat străpunge cerul cu ochiul lui Prometeu/ Și murmurând încet în barbă: «Ardealul n-are Dumnezeu»”.

Nu numai preotul este un apostol și un purtător al credinței străbune, ci și Dascălul și Dăscălița. Dascălul este un coborâtor din ceruri pe pământ „ca un sfânt dintr-o icoană veche”, „cu fața ta blajină,/ Cu zâmbet bun, cu ochi cuminți și limpezi,/ Strălucitori de lacrimi și lumină”. El aduce Lumina purificatoare, el prevestește „valul altei vieți”, pe care eul liric o simte „plutind prin focul de tămâie/ Sfințenia cântării preacurate,/ Ce-a rumenit o lume cu senina/ Cucernicie-a vremilor uitate” (*Dascălul*).

Poezia lui Octavian Goga se poate citi și astăzi, versurile sunt la fel de răsunătoare ca

în urmă cu un secol, chiar dacă structurile de sensibilitate ale receptorilor sunt ușor modificate, ele (versurile) pot fi repere ale unui profil identitar ardelenesc adânc gravat în conștiința națională, în sufletul creștinului de azi și de odinioară.

Referințe bibliografice:

1. Drăgulescu, Radu. *Motive religioase în poezia lui George Coșbuc*. În: *Cercetări de limba și literatura română*, Tomul XII, 2015. Oradea: Editura Imprimeria de Vest, 2005.

2. Goci, Aureliu. *Geneza și structura poeziei românești în secolul XX*. București: Editura 100+1 GRAMAR, 2001.

Dimensiunea religioasă a liricii lui Octavian Goga

Rezumat. Poezia lui Octavian Goga este expresia tradiționalismului românesc, prelungire a clasicismului și romantismului epigonic eminescian, descifrat în esența ortodoxismului care conturează profilul identitar ardelenesc în contextul răzvrătirii prin arma cuvântului. Evaziunea în transistoric ori în teologic oferă creatorului de poezie speranța izbăvirii, latura religioasă este infuzată de obiceiurile creștine ale satului tradițional românesc, având o funcție laică, socială, concret istorică.

Cuvinte-cheie: tradiționalism, ortodoxism, latura religioasă, tradiția culturală, sat ardelenesc.

Religious dimensions of Octavian Goga's lyric

Abstract. Octavian Goga's poetry represents the very expression of Romanian traditionalism, an extension of Eminescu's epigonic classicism and romanticism, deciphered in the essence of orthodoxy, which shapes the Transylvanian identity in the context of rebellion through the written word. Escaping into the trans-historic or theological realms enables the poet to experience the hope of redemption, his religious side becomes infused with the Christian customs of the traditional Romanian village, having a secular, social, historical role.

Keywords: traditionalism, orthodoxy, religious side, cultural tradition, Transylvanian village.